

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Säntti, Joonas

Title: Leena Krohnin esseissä äänessä on oppinut oppimaton - eivätkä paradoksit jää tähän

Year: 2021

Version: Published version

Copyright: © Nuoren voiman liitto 2021

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Säntti, J. (2021, 28.6.2021). Leena Krohnin esseissä äänessä on oppinut oppimaton - eivätkä paradoksit jää tähän. Nuori voima. <https://nuorivoima.fi/lue/arvio/leena-krohnin-esseissa-aanessa-on-oppinut-oppimaton-eivatka-paradoksit-jaa-tahan>

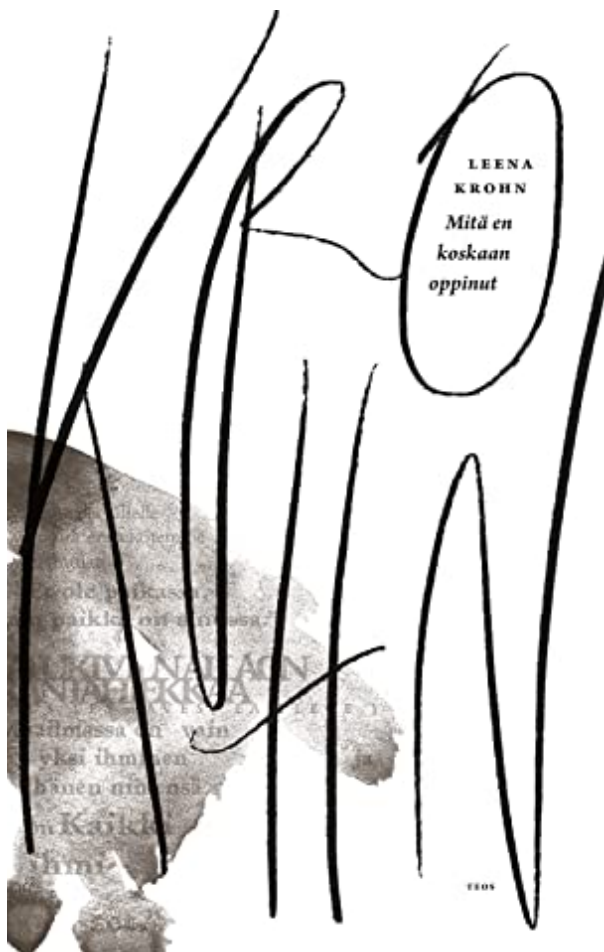

Hyönteisillä on minussa kutsut, kirjoittaa Leena Krohn.

Leena Krohnin esseissä äänessä on oppinut oppimaton - eivätkä paradoksit jää tähän

ARVIO | JOONAS SÄNTTI | 28.6.2021

Leena Krohnin esseiden aikalaisanalyysi kompastelee, mutta omaelämäkerralliset jaksot onnistuvat avaamaan tien odottamattomalle.

Leena Krohn: *Mitä en koskaan oppinut.*

224 s. Teos 2021.

Jos aiheiden kepeys ja populaarikulttuurin kierrätys on alkanut nykyesseistiikassa turruttaa, vastalääkettä voi etsiä **Leena Krohnin** tuoreesta esseekokoelmasta. Sen ensimmäisestä **Calderon**-sitaatista lähtien ollaan painavan eurooppalaisen kulttuuriperinnön ja niin sanottujen suurten kysymysten äärellä. Kirjan nimi voisi yhtä hyvin olla sama kuin **Silvia Hosseinin** aiemmin keväällä julkaistussa esseekokoelmassa: *Tie, totuus ja kuolema.*

Kokoelman rakenne ei ole perinteisimmästä päästä. Alun neljästä avainlainauksesta ja niiden eri elämänvaiheissa avautuneiden opetusten pohdinnasta siirrytään kirjailijan nuoruusvuosien episodimaiseen omaelämäkertaan. Osioiden väliset suhteet säilyvät yllättävinä kirjan loppupuolella, jossa kuljetaan poleemisesta aikalaiskulttuurin tarkastelusta aforistisiin runoteksteihin.

Kokonaisuuden temaattinen sidos Krohnin proosafiktioon on ilmeinen, ja kirjoittaja korostaa sitä jo alussa: nuoren lukijan löytämät sitaatit ovat päätyneet kirjailijan myöhempien teosten tunnuslauseiksi. Erityisesti esseisti-Krohnin ja kertoja-Krohnin yhteydet näkyvät keinoälyn ja inhimillisen tajunnan tai kulttuurin ja luonnon toisiinsa kietoutuneisuuden pohdinnassa. Myös ihmisen vastuu ympäristön tilasta ja eläinten kärsimyksistä kohoaa jatkuvasti esille.

Kirjan nimi hämmentää. Se tuntuisi lupaavan epävarmuuksien ja tietämättömyyden äärelle pysähtymistä. Tätä odotusta vasten esseisti vaikuttaa olevan usein varma maailmankuvastaan, ja tekstit taipuvat helposti väittämään ja yleistämään, toisinaan opettamaankin. Oppimattomuudessa on tietysti toinenkin merkitys, sellainen, joka liittyy tietoiseen vastustamiseen, tavoille oppimattomuuteen. Mitä en koskaan ole halunnut oppia. Nuoremman kirjoittajan kohdalla tämä voisi tuntua poseeraukselta ja tarkoitushakuiselta minäkuvan luomiselta. Krohnin tasoinen, laajan tuotannon omaava tekijä on kuitenkin oman totuuksien kirjansa ansainnut. Suorapuheisuudessaan kirja tarjoaa myös kriitikolle selvästi sormella osoitettavat erimielisyyden paikat.

“

*Kun lukee sata sivua kerralla,
alkaa jo väsyä aiheiden
abstraktioihin, ”meihin”
ihmisolentoihin, joista Krohn
mielellään kirjoittaa.*

Huomasin nauttivani eniten niistä jaksoista, jotka maistuvat enemmän taideproosalle kuin perinteiselle muistelmalle tai tietotekstile, sellaisista vähän vinoista hetkistä, joissa aukeaa esille jotain yllättävää mutta samalla niin tunnistettavaa, että sitä ei tarvitse selittämällä parannella:

Koulumatkalla pudotin lapaseni, ja joku ystävällinen setä nosti sen maasta, antoi minulle ja hymyili niin kuin lapselle hymyillään. Kiitin ja ajattelin: 'Sinä luulet, että minä olen lapsi.'

Kirjan alkupuoli tuntuu taiteilijan kehityskertomuksen luonnokselta, ja tarkoitan tällä tietoisesti valittua aihiomaisuutta, en keskeneräisyyttä. Keskiössä on oman erilaisuutensa varhain ymmärtävän kirjailijan maailman tarkastelemisen tapa. Hänellä on kyky ylittää ajan ja paikan rajoitukset, nähdä nuoren ihmisen kasvoista hänen vanhuutensa tai huomata atmosfäärin pienet vaihdokset. Murrosikään kuuluu ruumiillisten tosiasioden ankeus, ”yhtäkaikkisuuden humina” ja sen vastustaminen. Nuori taiteilija elää omassa mielessään, samastuen vanhojen kirjojen hahmoihin ja runojen minuuksiin. Tyyllilaji on hiukan etäinen, sentimentaalisuutta kaihtava ja

tuokiokuviltaan tarkka. ”Pysähdyn ja käännyn katsomaan taakseni. Näen nyt ikäkaudet naamiaispukuina, joihin aika meidät pukee.”

Seuraava osio ajan virrasta siirtää painopisteen yleisempään. Kirjailija leikittelee tuttuun tapaansa näennäisillä vastakohtilla ja sanojen monimerkityksellisyydellä. Mietin, miksi esimerkiksi tällaiset kohdat tuntuvat nyt hieman valjulta, vaikka ne ovat samoja alati merkityksellisiä asioita, joita Krohn fiktiossaan käsittelee:

Onko muistilla massa? Vievätkö muistomme tilaa? Silti ne tungeskelevat sisällämme niin väkivahvoina, niin värikkäinä, niin raskaina, niin sietämättöminä ja niin vaikeasti karkotettavina. Ihminen ei ole kiinteä kappale vaan ajassa tapahtuva prosessi. Aikaulottuvuus, jota ei nähdä, on ihmisen tärkein ulottuvuus. Ihminen ei ole, hän tapahtuu.

Ehkä juuri fiktion keinot toisivat tällaisiin pohdintoihin välittyneisyyttä, monitulkintaisuutta, pois jätetyn kummittelua, lukijan omaa löytämisen iloa, jota kirjailijan valitsemasta esseesävystä on vaikeampi löytää. Tuntuu, että osa tekstistä voisi olla otteita ympäristöestetiikan luennolta, tai miksei vaikka lyhyt johdatus taidefilosofiaan, karismaattisen emeritan varmalla äänellä. Vaikutelmaa vahvistaa se, millaisella säännöllisyydellä suurin osa viitatuista tutkijoista ja tieteentekijöistä, taiteilijoista ja ”nerokkaista” kirjailijoista sattuvat olemaan miehen nimisiä. Kun rakastaa nimenomaan kirjallisia eleitä ja niiden mahdollistamia elämyksiä, kädet hamuavat hyllystä mieluummin *Donna Quijoten* tai *Tainaronin*.

Kokoelman tekstit ovat parhaimmillaan lyhyinä itsenäisinä kokonaisuuksina. Kun lukee sata sivua kerralla, alkaa jo väsyä aiheiden abstraktioihin, niiden kokoluokkaan, ”meihin” ihmisolentoihin, joista Krohn mielellään kirjoittaa:

Ihminen on marjastaja. Hän poimii oman todellisuutensa. Ihminen on metsästäjä. Hän saalistaa oman todellisuutensa. Ihminen on viljelijä. Hän kylvää ja korjaa oman todellisuutensa.

Kiinnostavampia itselleni olivat tarkemmat ja pienimuotoisemmat huomiot, vaikkapa siitä mitä vesilätäköitä pitkään tarkastellessa voi oppia havainnoinnin lainalaisuuksista. Ylipäätään kirja on jännittävämpi tarttuessaan johonkin konkreettiseen ja yksittäiseen. Aivan lumoava on kertomus siitä, kuinka fiktiivisen pienoispuutarhan sattumista kertova novelli päättyi järjenvastaisesti ennakoimaan todellisuutta.

Epäoikeudenmukainen oikeaoppisuus

Kokoelman eniten julkisuutta saanut osuus liittyy samaan, mistä niin esseet kuin autofiktiot yleensä päätyvät otsikoihin eli ajankohtaiseen yhteiskuntakritiikkiin. Luvussa ”Sormi huulilla” Krohn käsittelee inklusiivisuuden ja oikeudenmukaisuuden nimissä tapahtuvaa hiljentämistä. Kirjailijan pahin pelko on yksimielisyyden vaatimus.

Toivoa löytyy rohkeista yksilöistä, jotka muistuttavat esimerkiksi eläinten kärsimyksestä ja ydinkatastrofin uhasta. Krohn kertoo ihailevansa myös tieteilijää, joka uskoo enemmän omiin havaintoihinsa kuin tiedeyhteisön sääntöihin.

Sananvapauden tila ei Krohnin esiin manaamassa nykytodellisuudessa näyttäytyä kehuttavana. Demokratian mahdollistajaksi ja kirjallisuuden uudistajaksi povatusta internetistä versosikin lähinnä ”uuskapitalismin alalajeja” ja itsekeskeisiä some-influenssereita, jotka ovat ottaneet kadonneiden kulttuuripersoonien aseman. Krohn on erityisen huolissaan sananvapauden rapautumisesta: ”Yhteiskunnassa, joka suvaitsee vain harmittoman huumorin, ei enää ole sananvapautta.”

Krohnin tiiviit lausahdukset ovat toisinaan terävää aikalaiskulttuurin ruodintaa. Heikoimmillaan ne lähestyvät niin sanottua vanhan kansan viisautta, jossa jonkin tulisi olla ikuista ja itsestään selvää siksi, että niin oli isoäidin aikaan. Erityisesti nämä tilanteet liittyvät sukupuoleen, jonka nykyistä monimuotoisuutta pohtiessaan esseisti päätyy valitettavasti kuulostamaan konservatiivien narinabingon vakio-osallistujalta. Teksti tuntuisi jopa ehdottavan, että ongelmat olisivat ratkaistavissa hyväksymällä kiltisti ero sisäisen identiteetin ja toisille näkyvän sukupuolen välillä.

”Havaitseminen ei ole epäkorrektia eikä olettaminenkaan, sillä ihmisillä on silmät”, Krohn tiivistää. Mutta vaikka perinteisesti ”ikä ja sukupuoli todetaan ilman yritystä, ajatuksetta, auttamatta”, tarkoittaako tämä sitä, että niitä ei todettaisi jatkuvasti ja auttamatta väärin? Pyrkimys tuoda sukupuolittamiseen tietoista harkintaa ja automaatioiden pohdintaa lienee ihan järkevä poliittinen pyrkimys, samalla kenties yksi taiteen mahdollisuuksista – onhan juuri taide vastaanoton tietoisien hidastamisen ja tottumusten vieraannuttamisen aluetta. Esseisti kuitenkin yhdistää sukupuolen moninaisuuden vääränlaiseen individualismiin, joka on uskoa teknologialla varustetun yksilön kaikkivoipuuteen:

”Facebookissa kukin voi kustomoida sukupuolioptionsa kuten mieli. Niitä on siellä 58.”

Ilmeisesti Leena Krohn päättelee, että vähäisestä 58 vaihtoehdosta riittäisi kaikille miljoonille tehdä itsensä ”kuten mieli”. Aika vähään nämä sodanjälkeisen sukupolven lapset tyytyvät!

”Ihmisen sukupuolta ei synnytyslaitoksella määritellä; se todetaan.” Näin väittää Krohn, ja jatkaa toteamalla, että ihmisen ”lihallsuudella” on kiistaton merkityksensä sukupuolen kannalta. Krohnin näkökulmasta sukupuoli-identiteetin liukuvuus tuntuisi tarkoittavan eräänlaista äärimmäistä idealismia ja ruumiin kieltämistä. Myös sukupuolen ”korjaaminen” asetetaan näyttävästi lainausmerkkeihin. Mietin, miten tähän asetelmaan sitten liittyy olemisen ja representaation välinen suhde, jota kirjailija käsittelee toisaalla:

Sillä eläminen on tietoisuutta, ei kuvaa. Se on varmuutta omasta olemassaolosta, paikasta ja ajasta. Sitä ei voi siirtää minän ulkopuolelle eikä siitä voi ottaa selfietä.

Eikö juuri tätä vasten olisi kiinnostavaa ajatella uudelleen oletusta ”todetun” sukupuolen pakenemattomuudesta? Miksi vaikkapa transnaisen naiseus olisi vähemmän varmaa tai vähemmän elettyä kuin Krohnin? Miksi se olisi pinnallisempaa? Onhan myös kehollinen dysforia hyvin fyysisesti ja materiaalisesti koettua.

“*Jos siis kirjoittaminen ”on taistelua yksiulotteista maailmankuvaa vastaan”, uskooko kirjailija oman havainnointinsa monipuolisuuteen?*”

Krohnin varsinainen kritiikin kohde on kieltämiseen ja rankaisemiseen perustuva poliittinen oikeaoppisuus. ”Jos kamppailu vähemmistöjen oikeuksien puolesta johtaa uuteen suvaitsemattomuuteen, se on menetetty.” Tästä on hankala olla eri mieltä. Väitteitä tukiessaan Krohn kuitenkin sortuu melkoiseen suoraviivaistamiseen. Aikalaisjulkisuuden esimerkkejä cancel-kulttuurista poimitaan melko kritiikittömästi, vähän kuin kirjailija sittenkin olisi valmis hyväksymään median tarjoamat klikkiotsikot lähteeksi. Pari esimerkkiä riittänee:

Jyväskylän yliopiston ylioppilaskunta vaati yliopistoa takaamaan ‘turvallisen tilan’ kaikille opiskelijoille, koska professori Puolimatka oli kirjoittanut omituisen blogin.

Opiskelijoiden kannalta asetelma liittyi huomattavasti pitkäkestoisempaan tilanteeseen eikä kyseisen äärikristillisen maakuntainfluensserin mielipidejakaminen ole jäänyt yhteen blogiin.

Ja edelleen:

Tutkija Maya Forstater menetti työnsä Center for Global Development -ajatushautomossa huomautettuaan, että monet transsukupuoliset säilyttävät syntymässään saamansa sukupuolielimet.

Forstater ei kuitenkaan ”huomauttanut” mitään näin järkevän kuuloista, vaan väitti, että transnaiset ovat miehiä, jotka eivät voi onnistuneesti muuttaa heille aiemmin määriteltyä sukupuolta.

Arvattavasti yhdeksi aiheeksi päätyvät pilapiirroksiset ja yksilöiden vapautta uhkaavat islamistit: kiellettyjä kuvia oppimateriaalina käyttänyt opettaja ”ei saanut pitää päätään”, Krohn muistuttaa. Tuskin kirjailija silti arvelee, että jokainen uskonnollisesta pilakuvasta suivaantunut on samalla puolella kuin päitä irrottavat islamistiterroristit? Ja lienevätkö kaikki vähemmistöjen representaatioita kritisoivat huutamassa yhtenä kuorona: ei saa! ja vaikene! Ketään tuskin yllättää, että vertailukohdaksi uussuvaitsemattomuudelle kaivetaan jälleen kerran taistolaisuus ja neuvostooppineisuus. Jos siis kirjoittaminen ”on taistelua yksiulotteista maailmankuvaa vastaan”, uskooko kirjailija oman havainnointinsa monipuolisuuteen?

Myös monimutkainen taidepuhe saa Krohnilta kritiikkiä. Kokoelman yllättävimpiä tekstejä on ”Teos ja tahra”, jonka taidekäsitteet tuntuvat heijastavan lähes tolstoilaista nyripistelyä vaikeasti ja hitaasti avautuvan äärellä. ”Taideteos on aina sitä, miltä se näyttää, eikä koskaan sitä, miksi se selitetään.” Hämmentävällä varmuudella esseeminä kääntää selkensä ”tahroille” ja kehottaa taiteilijoita varomaan katsojien odotusten pettämistä.

Olen ilahtunut siitä, että Krohnin oma teoskokonaisuus ei pääty näihin sävyihin, vaan löytää jälleen kielen ja taiteen mysteerien äärelle. Paradoksaalista lohtua voi saada siitä ajatuksesta, että kieli ei ehkä olekaan lähentymisen vaan eriytymisen väline: ”Me väärinymmärrämme toisemme puhumalla ja kirjoittamalla. Kieli on tapa eristää ihminen luonnosta ja toisistaan. Ja kuitenkin ilman kieltä olisimme hukassa, emme enää edes ihmisiä.”

Teoksen päättävissä runoissa palataan näkemisen ja näkemättömyyden teemoihin. Vaikuttavampia ovat silti **Anj Smithin** kuvataidetta kommentoivat runot, joissa metamorfoosi siirtyy kuvasta niiden katsojaan: ”Minua kahisuttaa hajoamisen tuuli. / Hyönteisillä on minussa kutsut.”

[Twiiittaa](#)

[Jaa](#)